

ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

PROBLEMS AND OBSTACLES OF LOCAL FARMER GROUPS IN CHIANG MAI
PROVINCE IN PRODUCT DEVELOPMENT TO EXPAND COMMERCIAL AND PUBLIC
BENEFITS UNDER THE ASEAN ECONOMIC COMMUNITY

กิมภณ มณีธร

Peemaphon Maneetorn

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Faculty of Management Sciences, Chiangmai Rajabhat University

Received: September 3, 2021 / Revised: December 7, 2021 / Accepted: December 9, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยจากกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด 4 ชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพและประสงค์เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จาก 3 ใน 4 กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในรูปแบบใหม่ โดยพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญดังนี้ 1) กำลังการผลิตวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตในเชิงพาณิชย์ 2) กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน 3) การขาดสุขอนามัยด้านการผลิตอาหาร 4) การขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการแรงงาน ด้านการจัดทำบัญชี และมาตรฐานในการผลิตอาหารปลอดภัย 5) การขาดแคลนเงินทุนและเข้าถึงแหล่งทุน 6) ตัวของผู้นำเกษตรกรที่ไม่เปิดรับสิ่งใหม่ ซึ่งหากเกษตรกรต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เกษตรกรต้องสามารถจัดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรให้มีคุณภาพ มาตรฐาน สร้างมูลค่าเพิ่มและมีความปลอดภัย ปรับแนวคิดวิธีการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่พร้อมให้การสนับสนุน ลดข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปรับรูปแบบการผลิตจากผลิตภัณฑ์ต้นน้ำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปปลายน้ำมูลค่าสูงที่ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน สามารถเพิ่มกำลังการผลิตให้รองรับกับการผลิตเพื่อจำหน่ายปริมาณมากโดยได้รับการรับรองมาตรฐานสุขอนามัยต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์และสามารถแข่งขันได้ในระดับอาเซียน ในส่วนของแนวทางต่อยอดไปสู่ประโยชน์เชิงสาธารณะคือ นำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรของชุมชนอื่นหรือเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Abstract

The purpose of this research was to investigate the problems and obstacles faced by local farmer groups in Chiang Mai province in terms of product development to expand commercial and public benefits under the ASEAN Economic Community. This study collected data through interviews, observations, and expert-approved questionnaires. In-depth interviews and meetings with small groups of farmers were used to collect data from four potential agricultural communities in Chiang Mai who were interested in participating in this project. The findings revealed that three out of four farmer groups were unable to develop new agricultural products due to the following problems and obstacles: (1) insufficient capacity for manufacturing of raw materials for commercial production; (2) unstandardized manufacturing procedure; (3) insufficient hygiene in the food production line; (4) inadequate knowledge of labor-management, accounting, and the food safety standards; (5) insufficient capital and inability to access a source of investment funds; and (6) leaders of agricultural groups are not willing to learn new things. However, in order to develop products for commercial purposes, agriculturists should eliminate major problems and obstacles that impede the development of standardized agricultural products, thereby increasing product value and safety. Furthermore, they should transform their attitude orientation and methodology, as well as establish collaboration with external organizations that can assist in reducing product development constraints and adjusting the production process from upstream products to downstream finished products. This standardized process and high-value final products will generate income and strengthen community immunity, as well as increase production capacity to support production lines for mass marketing and qualify under hygiene standards, which will eventually be commercially available and capable of competing in ASEAN. Finally, the study's findings could be used for public benefits, such as increasing agricultural production capacity in other communities and providing information to those who are interested.

Keywords: Product Development, Commercial and Public Benefits, ASEAN Economic Community

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพทางด้านการเกษตรเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ มีพื้นที่กว่า 12 ล้านไร่ มีพืชเศรษฐกิจสำคัญและเป็นที่ต้องการของตลาดอันได้แก่ กาแฟ ชา อะโวคาโด สตรอว์เบอร์รี องุ่น ผักสลัด ผักปลอดสาร ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และผลไม้เมืองหนาวอื่น ๆ ที่สามารถเพาะปลูกได้

อีกหลายชนิด แต่ผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่โดยส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงผลผลิตทางการเกษตรต้นน้ำที่ยังไม่มีการพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่หรือปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้สามารถต่อยอดไปสู่เชิงพาณิชย์ได้มากนัก จากงานวิจัยของ Maneetorn (2019) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง การวิจัยเพื่อต่อยอดภาคการเกษตรชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจ

อาเซียน โดยในการวิจัยดังกล่าวได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในการทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ภาคการเกษตรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต่อการแข่งขันและปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน โดยจัดทำเป็นโครงการก่อนดำเนินการวิจัย (Pre-research) โดยมีหน่วยงานเข้าร่วมทั้งสิ้น 40 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และชุมชนเกษตร รวมถึงท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคเกษตรของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่สำคัญคือ กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ การผลิตสินค้าทางการเกษตรขาดมาตรฐาน กำลังการผลิตต่ำจนไม่สามารถแข่งขันได้ในเชิงอุตสาหกรรม

ด้วยเหตุนี้นักวิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ให้สามารถจำหน่ายไปยังตลาดสากลในเชิงพาณิชย์ รองรับการแข่งขันจากการเปิดเสรีการค้าในภูมิภาคอาเซียนได้ในส่วนประโยชน์สาธารณะคือ เพื่อให้เกิดต้นแบบองค์ความรู้ที่จะสามารถขจัดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ขยายผลไปสู่ชุมชนเกษตรอื่นในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ของตนให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน สามารถผลิตได้ในเชิงอุตสาหกรรม เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยเพื่อการแข่งขันได้ในภูมิภาคอาเซียน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ

ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” ตรงกับภาษาอังกฤษคือ Potentiality หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ศักยภาพ ดังแนวคิดของของ Krisri (2011) ที่ได้ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพ คือ การนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลนำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งเกิดกับตัวบุคคลผู้ปฏิบัติงานและต่อองค์กร นำศักยภาพเหล่านั้นมาใช้อย่างมีกระบวนการในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นไปรวดเร็วและง่ายดาย ทำให้การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเมื่อศักยภาพในตัวบุคคลถูกพัฒนา ผลที่ตามมาคือ ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นแก่องค์กร แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพส่วนใหญ่จะถูกใช้เพื่ออธิบายเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ศักยภาพของสมาชิกและการรวมกลุ่ม ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และทางด้านการพัฒนาศักยภาพสมาชิกในชุมชน

แนวคิดทางด้านการพัฒนาศักยภาพทำให้ทราบถึงรูปแบบในการบริหารจัดการที่เอื้ออำนวยให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ทั้งด้านกระบวนการ การบริหารจัดการ การจัดการความรู้ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิกในชุมชนที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการแข่งขันได้อย่างเป็นรูปธรรม

การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

SWOT ย่อมาจากคำว่า Strength, Weaknesses, Opportunities และ Threats โดย Strength คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายใน

องค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นผลและต่อความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และ Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ (Hutanuwatr, 2008) บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนกลับซึ่งกันและกันเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ และในทางกลับกันอุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน

แนวคิด 7S ของ R. Waterman

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะพิจารณาจากตัวแบบ 7 ปัจจัย (7S model) ของ Waterman (2012) คือ ระบบ (System) โครงสร้าง (Structure) กลยุทธ์ (Strategy) บุคลากร (Staff) ทักษะ (Skill) สไตล์ (Style) และค่านิยมร่วม (Shared Values) โดยทั้ง 7 ปัจจัยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

1. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategies) การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารตอบคำถามที่สำคัญ อาทิ องค์กรอยู่ที่ไหนในขณะนี้ องค์กรมีเป้าหมายอยู่ที่ไหน พันธกิจของเราคืออะไร ควรจะเป็นอะไร และใครเป็นผู้รับบริการของเรา การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2. โครงสร้างองค์กร (Structure) คือ โครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ โดยมีการรับบุคลากรให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือหมายถึง การจัดระบบระเบียบให้กับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

3. ระบบการปฏิบัติงาน (System) ในการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้นอกจากการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและมีกลยุทธ์ที่ดีแล้ว การจัดระบบการทำงาน (Working System) ก็มีความสำคัญยิ่ง อาทิ ระบบบัญชี/การเงิน (Accounting/Financial System) ระบบพัสดุ (Supply System) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology System) ระบบการติดตาม/ประเมินผล (Monitoring/Evaluation System)

4. บุคลากร (Staff) ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM)

5. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skills) ทักษะในการปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคลในองค์กรสามารถแยกทักษะออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ ทักษะด้านงานอาชีพ และทักษะความถนัด/ความชาญฉลาดพิเศษ

6. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) แบบแผนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรพบว่า ความเป็นผู้นำขององค์กรจะมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องวางโครงสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยการเชื่อมโยงระหว่างความเป็นเลิศและพฤติกรรมทางจรรยาบรรณให้เกิดขึ้น

7. ค่านิยมร่วม (Shared Values) ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กรที่ได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหาร และวิธีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กร หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมองค์กร รากฐานของวัฒนธรรมองค์กรก็คือ ความเชื่อ ค่านิยมที่สร้างรากฐานทางปรัชญาเพื่อทิศทางขององค์กร เมื่อค่านิยมและความเชื่อได้ถูกยอมรับทั่วทั้งองค์กรและบุคลากรกระทำตาม

ค่านิยมเหล่านั้นแล้วองค์กรก็จะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในทั้ง 7 ด้าน ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis จะทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคสำคัญ ในแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เกษตรกรทั้งปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาและปัจจัยที่เป็น อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการแข่งขัน ในเชิงพาณิชย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Sura (2008) ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ต่อการยกระดับ เศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชน เมืองจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า แนวทาง ในการเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ต่อการยกระดับ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเกษตร และการท่องเที่ยว ควรจัดการเรียนรู้ในการสร้างแผนธุรกิจ แผน ประชาสัมพันธ์สินค้า แผนการตลาด และแผนพัฒนา บุคคลด้านธุรกิจชุมชน ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรจะจัดการเรียนรู้ในการประชาคมแบบมีส่วนร่วม ในการสร้างความสงบสุขในชุมชน การสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งของผู้ในชุมชนทั้งกายและใจ คุณธรรม และจริยธรรมให้เพิ่มขึ้น ในด้านการศึกษาควร จะจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนา จิตวิทยารวมถึงการสร้างเขาวนอารมณ์ (EQ) ใน เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ส่วนด้านอนามัยและ สิ่งแวดล้อมนั้น ควรจะจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบ นิเวศวิทยา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม รวมถึงสุขอนามัยของชุมชนให้สะอาด ปลอดภัย ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้งสี่ด้านนี้ จะช่วยเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้ มีศักยภาพที่เพิ่มขึ้นในการที่จะต่อยอดสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นต่อไป

Bunsin (2014) ทำการศึกษา เรื่อง แนวทาง การสร้างผลลัพธ์การผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำวิสาหกิจชุมชนควรสร้างความรู้ จากทุนทางปัญญา ประกอบด้วย 1) ทุนทางนวัตกรรม โดยการใช้ความสามารถในการลงทุนสร้างผลิตภัณฑ์ และบริการใหม่ ๆ ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นโดยการ ต่อยอดจากของเดิมไปสู่สิ่งใหม่ 2) ทุนความสามารถ ที่มีอยู่ในตัวคน โดยใช้ความสามารถของแต่ละบุคคล ให้เหมาะสมกับงานเพื่อผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์ 3) ทุนความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยการสร้าง เครือข่ายกับบุคคลภายนอก 4) ทุนด้านเงินลงทุนโดย การจัดหาแหล่งเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ นำมาใช้ให้ เหมาะสมกับงาน 5) ทุนลักษณะโครงสร้างองค์การ โดยการมอบหมายงานและการหมุนเวียนงานให้กับ สมาชิกในกลุ่ม 6) ทุนการจัดการทรัพยากรโดยการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ผลิตสินค้าให้เกิด ประโยชน์สูงสุด และ 7) ทุนภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การใช้เอกลักษณ์หรือความโดดเด่นเฉพาะของแต่ละ ชุมชนมาสร้างการจดจำให้กับผู้บริโภค ควรให้ความสำคัญด้านกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยการใส่ใจทุกขั้นตอนในการผลิตสินค้า เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายในการทำงานของกลุ่มส่งผลถึงการเติบโต ในอนาคตนำไปสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ควรให้ ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และการ จดทรัพย์สินทางปัญญา

จากการวิจัยและทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถแบ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จและความล้มเหลว ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อต่อยอดให้เกิด ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะในแต่ละส่วนดังนี้ 1) ปัจจัยทางด้านทุนความรู้ภูมิปัญญา และความเชี่ยวชาญ ของกลุ่มเกษตรกรทางด้านการผลิต 2) ปัจจัยทางด้าน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อความเข้มแข็งของ กลุ่มเกษตรกร 3) องค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร 4) องค์ความรู้ทางด้านการผลิต และมาตรฐานการผลิต 5) ปัจจัยด้านเงินทุนความรู้ ด้านการบริหารเงินทุน และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ ในการพัฒนากระบวนการผลิต 6) ปัจจัยด้านความเป็น ผู้นำ ทศนคติ และการเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ ซึ่งเป็น

ประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ต่อยอดไปสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์และได้นำมาเป็นประเด็นในการวิจัยครั้งนี้

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) คัดเลือกจากพื้นที่ 25 อำเภอ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อได้กลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีศักยภาพจาก 25 อำเภอ จำนวน 20 ชุมชน ต่อมาจึงทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ กลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลชมพู อำเภอสารภี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอกเกิด อำเภอสันป่าตอง และกลุ่มผู้ปลูกกาแฟดอยหวานตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด เพื่อทำการวิเคราะห์ศักยภาพในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม

ข้อมูลและเครื่องมือในการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการลงพื้นที่สำรวจสอบถาม และสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 อำเภอ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาภาคการเกษตร

3. ชนิดเครื่องมือการประเมิน เครื่องมือที่

สำคัญคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบประเมินที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย โดยแบ่งวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่งคือ การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาบริบทของเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ ทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อวิเคราะห์ถึงศักยภาพ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพเพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ส่วนที่สองคือ การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแต่ละกลุ่มเกษตรกร และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งจาก หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมให้ข้อมูล

ในขั้นตอนการตรวจสอบเครื่องมือ ดำเนินการด้วยวิธีสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้องหรือไม่ ได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึง หากข้อมูลที่ได้ต่างเวลากันผลจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง หากข้อมูลที่ได้มาจากต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าหากตัวผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ (Chantavanich, 2011, pp. 129-130) ซึ่งพบว่า ผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) นำข้อมูลมาทำการตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์เนื้อหา และจำแนกกลุ่มข้อมูล เรียบเรียงและจัดลำดับตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย 2) นำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาผนวกกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อทราบถึงแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัญหา และอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรแต่ละกลุ่ม

ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ นักออกแบบ ผู้ประกอบการภาคเอกชน ภาครัฐ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจเกษตร เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ให้สามารถจำหน่ายไปยังตลาดสากล เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ลดข้อจำกัด และอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเกษตรในพื้นที่ 25 อำเภอ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

จากการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเกษตรกรจาก 25 อำเภอ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ทีมวิจัย ผู้เชี่ยวชาญในธุรกิจ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในประเด็นการต่อยอดภาคการเกษตรของชุมชนให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวันที่ 10 เมษายน 2562 และมีการติดตามผลต่อเนื่องมาจนถึงปี 2563 พบว่า มีกลุ่มเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้น 4 ชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ 2) กลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลชมพู อำเภอสารภี 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด อำเภอสันป่าตอง และ 4) กลุ่มผู้ปลูกกาแฟดอยหวาน ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด แต่จากการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 4 ราย พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะได้ในช่วงระยะเวลาของการดำเนินการ

วิจัยถึง 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่เมาะ 2) กลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลชมพู อำเภอสารภี 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด อำเภอสันป่าตอง โดยพบอุปสรรคที่สำคัญในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 วิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง มีจุดเด่นในด้านองค์ความรู้ด้านการผลิตเห็ด สามารถจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ตัวอย่างด้านการผลิตเห็ด และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มสามารถผลิตได้และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์คือ ผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาเห็ดหอมสำเร็จรูป ซึ่งมีโอกาสจำหน่ายไปยังตลาดคนรักสุขภาพและตลาดผู้ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ แต่จากการวิเคราะห์ถึงข้อมูลและศักยภาพของเกษตรกรกลับพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเพื่อจำหน่ายไปยังตลาดสากลได้ดังนี้ 1) ด้านกำลังการผลิตเห็ดอินทรีย์มีความผันผวนด้านผลผลิตสูงเนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวนในปัจจุบันส่งผลให้ในช่วงเห็ดหอมที่ผลิตได้และเป็นวัตถุดิบหลักอาจไม่เพียงพอต่อการผลิตในปริมาณมาก 2) ด้านมาตรฐานการผลิตโรงเรือนที่ใช้ผลิตยังมีรูปแบบการผลิตในแบบครัวเรือนไม่มีการขึ้นทะเบียนรับรองด้านสุขลักษณะและความปลอดภัยของการผลิตอาหาร อีกทั้งในกระบวนการผลิตทำในอาคารเปิดจึงพบแมลงรบกวนซึ่งอาจเกิดการปนเปื้อนในอาหาร 3) เกษตรกรขาดแคลนเงินทุนต้องใช้ลงทุนเพื่อปรับปรุงโรงงานผลิตให้ได้มาตรฐาน 4) ผู้นำกลุ่มและเกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการอาหารปลอดภัยและเรื่องของมาตรฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีเพื่อสุขลักษณะและความปลอดภัยด้านอาหาร 5) การผลิตสินค้าและกระบวนการผลิตไม่เป็นมาตรฐานจึงทำให้รสชาติของอาหารที่ผลิตได้ไม่มีความคงที่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ 6) กลุ่มเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้

ในด้านการจัดการเพื่อให้เกิดเครือข่ายในการติดต่อ ค้นหาและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกลุ่มเกษตรกร ผู้ผลิตในพื้นที่ ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาด้าน กำลังการผลิตได้

กลุ่มที่ 2 กลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่นตำบล ชมภู อำเภอสารภี มีความโดดเด่นด้านกระบวนการ และเทคโนโลยี องค์ความรู้ วิธีการในการเพาะเลี้ยง ปลาอินทรียจนได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นและเป็น ศูนย์การเรียนรู้การผลิตปลาอินทรีในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ ผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มต้องการพัฒนาเพื่อ ต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์คือ ผลิตภัณฑ์ ปลาอินทรีอบแห้งแปรรูป ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด สำหรับคนรักสุขภาพ แต่จากการดำเนินการวิจัยเพื่อ เก็บข้อมูล พบปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถพัฒนา ผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ ได้ คือ 1) ด้านกำลังการผลิตโดยเฉพาะปลานิลอินทรี ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักมีเพียงพอต่อการจำหน่ายให้กับ ลูกค้าที่มีในปัจจุบันเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ ในการเลี้ยงและกำลังการผลิต ถึงแม้จะมีเกษตรกร ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายแต่ก็ไม่สามารถรับรองได้ว่าเป็นการผลิตในรูปแบบอินทรี 100% อาจส่งผลกระทบต่อ ความเชื่อมั่นด้านผลิตภัณฑ์ในอนาคต 2) ด้าน มาตรฐานการผลิต ตัวโรงเรือนที่ใช้ทำการผลิต ปลาอินทรีแปรรูป ยังไม่ผ่านการขึ้นทะเบียนรับรอง ด้านสุขลักษณะและความปลอดภัยด้านการผลิต อาหาร อีกทั้งพื้นที่บางส่วนในกระบวนการผลิตเป็น อาคารเปิด การผลิตอาหารแปรรูปจากปลาจะมีของเสีย จากการผลิตและกลิ่น จึงอาจพบปัญหาแมลงรบกวน และการปนเปื้อนเชื้อโรค 3) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ ด้านการจัดการอาหารปลอดภัยและเรื่องของมาตรฐาน ต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ 4) การผลิตสินค้ายังไม่เป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะขนาด น้ำหนัก การตัดแต่ง และการควบคุมคุณภาพสินค้า จึง ทำให้สินค้าที่ผลิตได้ในแต่ละรอบไม่มีความคงที่และ ผลิตภัณฑ์ถูกบรรจุอย่างไม่สวยงามในบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากขนาดที่ไม่เท่ากัน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต เกษตรบ้านสันกอกเกิด อำเภอสันป่าตอง เป็นกลุ่มที่มี ผลิตภัณฑ์ได้รับรางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และ ในส่วนโรงงานผลิตได้รับการขึ้นทะเบียนอาหารและยา จึงเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีความพร้อมที่สุดด้าน กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มต้องการพัฒนา คือ ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นและธัญพืชอัดแห้ง ซึ่งผลิตภัณฑ์ อาหารให้พลังงานที่มีความสะดวก พกพาง่าย ได้คุณค่าทางอาหาร และเป็นที่ยอมรับของตลาดสุขภาพ ในปัจจุบัน จากความพร้อมด้านการผลิตและทรัพยากร ของกลุ่มที่เอื้อต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงเป็นกลุ่มที่มีโอกาสพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์ เชิงพาณิชย์ในอันดับต้น ๆ จากทั้ง 4 กลุ่มเกษตรกร แต่จากการดำเนินการลงพื้นที่เพื่อติดตามผล การดำเนินงาน กลับพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายไปยัง ตลาดสากลในช่วงระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย ได้ดังนี้ 1) ถึงแม้จะมีสถานที่ที่เอื้อต่อกระบวนการ ผลิต แต่กลับพบปัญหาจากตัวของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ที่ต้องการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้าในพื้นที่ เท่านั้น ไม่ต้องการปรับรูปแบบการผลิตให้สามารถผลิต สินค้าได้จำนวนมาก ๆ ซึ่งต้องเพิ่มกำลังคน เครื่องจักร อุปกรณ์เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังกล่าว การผลิตผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นและธัญพืชอัดแห้ง จึงเป็นไปในรูปแบบของการผลิตเพื่อจำหน่าย ในบางโอกาส และผลิตเพื่อจัดแสดงสินค้าตามงาน นิทรรศการต่าง ๆ เท่านั้น 2) ด้านกระบวนการผลิต ขั้นตอนการผลิต ส่วนผสม วิธีการ ยังไม่มีมาตรฐาน โดยเฉพาะสูตรในการผลิตที่ไม่คงที่ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ ที่ผลิตได้ในแต่ละรอบการผลิตมีรสชาติเนื้อสัมผัสที่ แตกต่างกันไปอีกทั้งยังพบปัญหาความสูญเสียวัตถุดิบ ผลิตจากกระบวนการผลิตเนื่องจากส่วนผสมจับตัวแข็ง ไม่สามารถนำใส่ในแบบพิมพ์ได้ เนื่องมาจากขาด องค์ความรู้ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ 3) ปัญหา ด้านแรงงานที่ใช้ในการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนใน ชุมชนที่ทำอาชีพหลักคือ การเกษตร ดังนั้นเมื่อถึง

ฤดูกาลเพาะปลูกหรือฤดูเก็บผลผลิตทางการเกษตร ทางกลุ่มจะพบปัญหาการขาดแคลนแรงงานอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลเสียต่อการผลิต สินค้าคงคลัง และลูกค้าที่ต้องรอสินค้าเพื่อไปจำหน่ายต่อไปในอนาคต 4) เกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการและการดำเนินธุรกิจ และการจ้างผลิตในรูปแบบ OEM ซึ่งจะเป็นการเพิ่มกำลังการผลิตและทำให้สินค้าได้รับมาตรฐานความปลอดภัยด้านการผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์

กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ มีเพียง 1 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟดอยหลวง ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมด้านการผลิตเมล็ดกาแฟคั่วที่มีรสชาติเฉพาะตัวเนื่องจากพื้นที่เหมาะแก่การปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า มีจุดเด่นในเรื่องของเทคนิคในการผลิตกาแฟตั้งแต่กระบวนการเพาะปลูกจนถึงการแปรรูปจนได้เมล็ดกาแฟคั่วในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คั่วอ่อน คั่วกลาง และคั่วเข้ม ผู้นำกลุ่มมีภาวะความเป็นผู้นำ คั้นคว้าเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตกาแฟให้มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากตลาดเมล็ดกาแฟคั่วสำเร็จมีคู่แข่งจำนวนมาก รายทางกลุ่มจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสในการขายในเชิงพาณิชย์ไปยังกลุ่มใหม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์ร่วมกันพบแนวทางในการพัฒนาจากเมล็ดกาแฟอินทรีย์ ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์กาแฟสำเร็จรูปในรูปแบบซองดริป และสามารถดำเนินการพัฒนาแล้วเสร็จในช่วงระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในครั้งนี้ มีดังนี้ 1) ถึงแม้ทางกลุ่มจะมีข้อจำกัดด้านการผลิต โดยเฉพาะเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้บรรจุกาแฟซองดริป แต่ได้แก้ปัญหาโดยการว่าจ้างหน่วยงานเอกชนจากภายนอกเพื่อผลิตสินค้าให้ได้รูปแบบมาตรฐานตามที่ทางกลุ่มเกษตรกรกำหนด 2) ทางกลุ่มสามารถคิดค้นสูตรกาแฟคั่วสำเร็จด้วยความ

ช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านกาแฟจากหน่วยงานภายนอก โดยสามารถกำหนดปริมาณ ระยะเวลา และวิธีการในการคั่วกาแฟจนได้รสชาติที่เป็นมาตรฐานในทุกรอบการผลิต 3) ทางกลุ่มมีความพร้อมด้านทุนทรัพย์ ซึ่งการผลิตในรูปแบบจ้างผลิตหรือ OEM ต้องมีการสั่งผลิตตามปริมาณขั้นต่ำที่กำหนดต่อรอบการผลิต ซึ่งมีปริมาณการผลิตขั้นต่ำที่ 7,000 ซอง รวมต้นทุนที่ใช้ในการผลิตในทุกขั้นตอนต่อรอบการผลิตทั้งสิ้น 160,677.20 บาท 4) ข้อดีของการผลิตในรูปแบบสั่งผลิตหรือ OEM ทำให้ทางกลุ่มสามารถขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) อีกทั้งได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตตามมาตรฐานสากล 5) สิ่งที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ คือ กลุ่มมีผู้นำเป็นคนรุ่นใหม่ที่เปิดกว้างทางความคิด พร้อมเรียนรู้และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และเปิดรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนจนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ในที่สุด

2. ข้อสรุปจากการประชุมถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกษตรกร ไม่สามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะฯ มีดังนี้

จากการประชุมร่วมกันระหว่างทีมวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และผู้นำกลุ่มเกษตรกรพบว่า ถึงแม้จะเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่างชนิดกัน แต่ผลิตภัณฑ์ของทั้ง 3 กลุ่มชุมชนเกษตรอยู่ในหมวดอาหารแปรรูปจากผลิตผลทางการเกษตรเหมือนกัน (น้ำพริกเผาเห็ดหอมสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์ปลาอินทรีย์อบแห้งแปรรูป ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่น และธัญพืชอัดแท่ง) โดยงานวิจัยในครั้งนี้ให้ความสำคัญไปที่ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งอยู่ในกระบวนการผลิต จึงทำให้พบปัญหาและอุปสรรคที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นประเด็นสำคัญในด้านปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ รองรับการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านกำลังการผลิตและความต่อเนื่องของวัตถุดิบทางการเกษตร เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ได้เฉพาะบางพื้นที่และในปัจจุบันมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในพื้นที่และผ่านการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์น้อยราย จึงทำให้ผลผลิตในแต่ละรอบการผลิตไม่เพียงพอต่อการผลิตในรูปแบบอุตสาหกรรมเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ อีกทั้งหากจะแก้ปัญหาด้วยการรับซื้อวัตถุดิบจากแหล่งวัตถุดิบภายนอกก็อาจพบการปนเปื้อนของสารเคมีซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านการรับรองผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

2.2 ปัญหาด้านมาตรฐานการผลิตและการควบคุมคุณภาพในการผลิต เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องของการจัดการผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัย และมาตรฐานต่าง ๆ ที่ต้องมีในการจัดการด้านสุขลักษณะของอาหาร เช่น อย. GMP GAP HACCP จึงทำให้การผลิตผลิตภัณฑ์เป็นไปในลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายแบบเรียบง่ายในท้องถิ่น ซึ่งหากจะพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดเชิงพาณิชย์ เกษตรกรต้องพัฒนากระบวนการผลิตและสถานที่ในการผลิตเพื่อให้ผ่านการตรวจรับรองขึ้นทะเบียนอาหารและยาเป็นอันดับแรกซึ่งเป็นด่านแรกของการสร้างความน่าเชื่อถือด้านคุณภาพและกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์

2.3 ปัญหาด้านมาตรฐานของสูตรและรสชาติของอาหาร การผลิตเพื่อต่อยอดในเชิงพาณิชย์ สิ่งสำคัญที่สุดคือมาตรฐานของสี กลิ่น รสสัมผัส และสูตรในการผลิต ซึ่งต้องมีความเหมือนและกำหนดสัดส่วนเป็นมาตรฐานในทุก ๆ รอบการผลิต แต่จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจกระบวนการผลิตของทั้ง 3 กลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะสูตรการผลิตยังไม่มีมีการจดบันทึกหรือระบุให้เป็นปริมาณ สัดส่วน กระบวนการที่ชัดเจน จึงทำให้สินค้าที่ผลิตได้แต่ละครั้งมีรสชาติ สี กลิ่น ที่ค่อนข้างแตกต่างกัน

2.4 ปัญหาด้านการจัดการและแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้า การดำเนินงาน

ในกลุ่มเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม เป็นไปในรูปแบบชุมชนที่ไม่มีการวางระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นไปในลักษณะธุรกิจชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกัน จึงทำให้เมื่อพบปัญหาจากการผลิต เช่น พนักงานในสายการผลิต ผลิตสินค้าไม่ได้คุณภาพ ไม่มาปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด มาสาย จึงไม่พบการจัดการที่เด็ดขาด เช่น การตัดเตือนหรือลงโทษเพื่อป้องกันปัญหานั้น การดำเนินงานในกลุ่มเกษตรกรจึงค่อนข้างไร้ระเบียบ อีกทั้งยังไม่มีมีการจัดทำทะเบียนของกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในเครือข่าย การเก็บตัวเลขยอดขายในแต่ละปีเพื่อนำมาประมาณการยอดสั่งซื้อ และวางแผนการผลิตร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้การผลิตสินค้าเพียงพอต่อความต้องการของตลาด การเพาะปลูกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จึงต่างคนต่างผลิต ผลที่ได้คือ สินค้าไม่เพียงพอหรือในบางครั้งก็มากเกินความต้องการของตลาด

2.5 ปัญหาจากตัวเกษตรกรด้านความคิดในการประกอบการและการเปิดรับสิ่งใหม่ อุปสรรคสำคัญของการพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่คือการเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่และต้องมีความมุ่งมั่นพยายามเพื่อเพิ่มเติมความรู้ เทคนิค วิธีการ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตน ซึ่งปัญหาที่พบโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่มีความเป็นไปไม่ได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้านสันกอเกิด อำเภอสันป่าตอง พบว่า ผู้นำกลุ่มมีความต้องการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้าที่มีอยู่และผลิตเพื่อใช้จัดแสดงในงานนิทรรศการต่าง ๆ เท่านั้น ถึงแม้ผู้เชี่ยวชาญในที่ประชุมจะเสนอแนวทางการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการผลิตในหลาย ๆ วิธีการหลายรูปแบบ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ซึ่งแตกต่างจากอีก 2 ชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง และกลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่นตำบลชมพู อำเภอสารภี่ ที่มีความต้องการพัฒนารูปแบบการผลิตเพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ อีกทั้งพบปัญหาด้านวัตถุดิบมีไม่เพียงพอต่อการผลิต

2.6 ปัญหาการขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อใช้ในการพัฒนา เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรเป็นไปในรูปแบบกลุ่มชุมชน ถึงแม้บางกลุ่มจะจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว แต่ไม่มีการจัดทำรายการบัญชี การเดินรายการบัญชี การจัดการการเงินเพื่อแสดงสภาพคล่องและสินทรัพย์ของกลุ่มได้อย่างชัดเจน จึงทำให้กลุ่มขาดความน่าเชื่อถือทางธุรกิจ เป็นอุปสรรคต่อการเข้าหาแหล่งทุน หรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรการเงินต่าง ๆ ในส่วนกลุ่มที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ตามแนวทางการพัฒนาให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากผู้นำกลุ่มมีฐานะและเงินทุนที่เอื้อต่อการดำเนินการ

ซึ่งจากประเด็นข้อค้นพบทั้ง 6 ประการข้างต้น จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จากทั้ง 3 กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เกิดมาตรฐานและมีกำลังการผลิตที่เหมาะสม สามารถผลิตในเชิงอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าในภูมิภาคอาเซียนได้

3. จากการสรุปปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไปสู่แนวทางในการป้องกันและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะฯ

จากข้อสรุปถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญทั้ง 6 ประการ ที่ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ในครั้งนี้ มาสู่แนวทางในการป้องกันและพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

3.1 การแก้ไขปัญหาด้านการผลิตและกำลังการผลิตของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรจัดเก็บตัวเลขยอดขายของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดและที่ผลิตได้ จดบันทึก ทำสถิติเป็นตัวเลขรายไตรมาสหรือรายปี เพื่อทำการประมาณยอดการผลิตให้ทันต่อความต้องการของตลาด โดยต้องมีการประชุมกลุ่มและจัดทำทะเบียนรายชื่อและเกษตรกรลูกไร่ที่เข้าร่วมโครงการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง มีการติดตาม

ผลการผลิต รวมถึงการค้นหาพันธมิตรทางด้านเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ด้านวิธีการต่าง ๆ ที่จะเอื้อประโยชน์ด้านการผลิตในอนาคต (ให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลดข้อจำกัดด้านสถานที่ กำลังการผลิต และมาตรฐานการผลิตแบบก้าวกระโดด รองรับการผลิตเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์)

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านมาตรฐานในกระบวนการผลิต และการควบคุมคุณภาพในการผลิต ผู้นำกลุ่มเกษตรกรและสมาชิกควรศึกษาและเข้าอบรมในหลักสูตรที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น หรือค้นหาข้อมูลด้วยตัวเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการเข้าหาข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ทราบถึงมาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัยในแต่ละรูปแบบ เช่น อย. GMP HACCP เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานรองรับการผลิตสินค้าในเชิงพาณิชย์ และควรมีการตรวจสอบการผลิตในทุกขั้นตอนเพื่อทราบและหาแนวทางในการลดปริมาณของเสียระหว่างผลิตให้เหลือน้อยที่สุดหรือเป็นศูนย์

3.3 การแก้ไขปัญหาด้านสูตรและรสชาติของผลิตภัณฑ์ เกษตรกรควรจดบันทึกปริมาณของส่วนผสมที่ใช้ในการผลิตแต่ละครั้งรวมถึงขั้นตอนวิธีการทำและระยะเวลาให้มีความชัดเจนแล้วจัดทำเป็นมาตรฐานการผลิต เพื่อให้การผลิตมีมาตรฐานที่เหมือนกันและหากเกษตรกรยังไม่มีความเชี่ยวชาญหรือมีองค์ความรู้ในด้านของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เกษตรกรควรค้นหาข้อมูล เทคนิค วิธีการ ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ หรืออบรมในหลักสูตรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่จัดขึ้นทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าของตนให้ได้มาตรฐานทั้งด้านบรรจุภัณฑ์ รสชาติ และความสวยงาม เพื่อสามารถจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้ต่อไป

3.4 แนวทางแก้ไขด้านการจัดการและ

การเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้า จากอุปสรรคที่พบในด้านการบริหารแรงงาน เกษตรกรควรจัดทำผังการผลิตที่ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบและตารางการปฏิบัติงานกับสมาชิกให้มีความชัดเจน โดยต้องมีการวางแผนพยากรณ์การผลิตเพื่อสามารถแสวงหาและจัดสรรกำลังคนให้เพียงพอ เพื่อลดปัญหาแรงงานขาดแคลน ในด้านของกำลังการผลิตที่ไม่คงที่และขาดแคลนในบางฤดูกาล เกษตรกรควรสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบ หาแนวทางในการเพิ่มกำลังการผลิต แบ่งปันข่าวสาร เทคนิควิธีการร่วมกัน จัดเก็บสถิติการผลิต และนำมาประมาณการยอดการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในตลาด ซึ่งการใช้ช่องทางสื่อสารออนไลน์เพื่อสร้างเครือข่ายสื่อสารในกลุ่มเกษตรกรเป็นช่องทางที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย

3.5 การแก้ไขปัญหาด้านกระบวนการคิด เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการ จะเห็นได้ว่าหากเกษตรกรยังยึดติดอยู่กับรูปแบบการผลิตแบบเดิม ไม่มีการคิดค้นหรือพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ไม่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต ไม่เปิดใจยอมรับความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญภายนอก การดำเนินการในกลุ่มก็จะเป็นไปในลักษณะของการจำหน่ายสินค้าในระดับท้องถิ่นที่มีการเติบโตช้า การปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานในกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้าในรูปแบบใหม่ ผู้นำกลุ่มต้องเปิดใจยอมรับฟังข้อเสนอและเป็นผู้นำที่กล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดการพัฒนา ดังเช่นกรณีของผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟดอยหวานที่มีผู้นำกลุ่มกล้าคิด กล้าทำ กล้าพัฒนา และพร้อมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น จนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์กาแฟสำเร็จรูป ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟดอยหวานได้ในที่สุด

3.6 การแก้ไขปัญหาด้านเงินทุน เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกรขาดการจัดทำบัญชีและงบการเงินที่ถูกต้อง จึงทำให้ไม่มีหลักฐานทางการเงินเพื่อใช้เป็นประกอบการขอสินเชื่อในการพัฒนาธุรกิจ

เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ทางกลุ่มเกษตรกรจึงควรกำหนดให้มีสมาชิกที่รับผิดชอบในการจัดทำรายการบัญชีและการเงินของกลุ่ม พร้อมส่งสมาชิกเหล่านั้นเข้าอบรมในเรื่องของการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง หรือขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่พร้อมให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านบัญชีและการจัดการการเงิน สามารถจัดทำงบประมาณบันทึกการขาย รายการเดินบัญชีกระแสเงินสดใช้เป็นหลักฐานในการเข้าถึงแหล่งทุน และพัฒนาสู่การประกอบการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่อไป

4. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถจำหน่ายไปยังตลาดสากล เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน ลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร ขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นในจังหวัดเชียงใหม่

จากปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่พบในด้านกำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการสุตรขนาด รสชาติ และวิธีการผลิตไม่มีมาตรฐาน ปัญหาสุขอนามัยด้านการผลิตอาหาร ปัญหาด้านการจัดการแรงงาน ปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุน และปัญหาจากตัวของผู้นำเกษตรกรที่ไม่เปิดรับสิ่งใหม่ หากเกษตรกรสามารถศึกษา ทำความเข้าใจ และดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะทำให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรที่มุ่งเน้นเฉพาะการผลิตสินค้าต้นน้ำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยให้หน่วยงานจากภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ลดข้อจำกัดทางด้านเงินทุนที่ต้องใช้ในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดมาตรฐาน ปรับแนวคิดจากเกษตรกรผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ต้นน้ำมูลค่าต่ำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนเกษตรปลายน้ำมูลค่าสูง ต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรที่มีศักยภาพ สามารถแข่งขันในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้ต่อไป

อภิปรายและสรุปผล

จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัญหาด้านกำลังการผลิตไม่เพียงพอ การผลิตผลิตภัณฑ์ขาดมาตรฐาน ปัญหาสุขอนามัยด้านการผลิตอาหาร ปัญหาด้านการจัดการแรงงาน ปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุน และปัญหาจากตัวของผู้นำเกษตรกรที่ไม่เปิดรับสิ่งใหม่ หากเกษตรกรต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดสู่ประโยชน์เชิงพาณิชย์ รองรับการเปิดเสรีทางการค้าในเขตภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเป็นตลาดค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีการแข่งขันและเติบโตสูง เกษตรกรต้องเร่งขจัดปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสินค้าทางการเกษตรให้มีคุณภาพ มาตรฐาน สร้างมูลค่าเพิ่มและมีความปลอดภัย โดยนอกเหนือจากการใช้ทุนทางปัญญาและวัฒนธรรมที่ตนเองมีอยู่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เกษตรกรต้องปรับแนวคิด วิธีการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่พร้อมให้การสนับสนุน ลดข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปรับรูปแบบการผลิตจากผลิตภัณฑ์ต้นน้ำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปปลายน้ำมูลค่าสูงที่ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน สามารถเพิ่มกำลังการผลิตให้รองรับกับการผลิตเพื่อจำหน่ายปริมาณมากโดยได้รับการรับรองมาตรฐานสุขอนามัยต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายได้ในเชิงพาณิชย์และสามารถแข่งขันได้ในระดับอาเซียน ด้านประโยชน์เชิงสาธารณะคือ สามารถนำข้อค้นพบด้านปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ พร้อมแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อลดข้อจำกัดด้านการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่นหรือในชุมชนอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนวิธีการ ลดข้อจำกัดในด้านการผลิต สร้างมาตรฐานและความปลอดภัย สามารถจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่พยายามส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและการดำเนินงานของเกษตรกร

ที่จะต่อยอดการดำเนินงานด้านการเกษตรให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยพยายามพัฒนาให้สินค้าทางการเกษตรมีคุณภาพ น่าสนใจ มีความปลอดภัย สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดสอดคล้องกับ Bunsin (2014) ที่กล่าวว่า การต่อยอดการผลิตสินค้าและบริการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต้องอาศัยทุนทางปัญญา กล่าวคือ ความสามารถ และความรู้ที่ตนเองมีอยู่ตลอดจนทุนความสัมพันธ์ และทุนด้านวัฒนธรรม สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้อื่นในอันที่จะส่งเสริมและผลักดันเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สามารถแข่งขันได้ในเชิงพาณิชย์ ในส่วนการต่อยอดภาคการเกษตรให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะในประเด็นของความรู้และคุณธรรมเกษตรกรต้องนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ที่มาจากการเปิดใจเรียนรู้จากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาปรับใช้ในการผลิตและการต่อยอดการดำเนินธุรกิจโดยรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ เกษตรกรต้องมุ่งเน้นผลิตสินค้าทางการเกษตรรูปแบบใหม่ที่มีคุณภาพไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยนำเอาความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินงาน การมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ต่อการประกอบภารกิจ สอดคล้องกับงานของ Sura (2008) ที่กล่าวว่า การเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชน ศักยภาพ คือ ความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันไป หากองค์กรประสงค์ที่จะประสบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการและการดำเนินงาน จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในองค์กรทั้งด้านการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และวิทยาการใหม่ ๆ อันจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

การพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน หากผู้นำกลุ่มไร้ซึ่งความรู้ ไม่เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ ขาดวิสัยทัศน์ และยึดมั่นกับแนวทางในการเกษตร

ดั้งเดิมที่มุ่งแต่ผลิตสินค้าทางการเกษตรต้นน้ำราคาต่ำ การพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ได้มาตรฐาน และแข่งขันได้คงเกิดขึ้นได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับ Suksomgasem (2016) ที่กล่าวว่าความเข้มแข็งของชุมชนเกิดขึ้นได้จากการมีผู้นำที่เป็นผู้มีความรู้มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ เปิดใจกว้าง มีมนุษยสัมพันธ์ ดังนั้นทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้คงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการแข่งขันทันทีรุนแรงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำการเกษตรที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าต้นน้ำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานการผลิต และควรรศึกษารูปแบบของมาตรฐานในการผลิตที่จำเป็น เช่น การตรวจรับรองอาหารปลอดภัย หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร และมาตรฐานการผลิตที่มีมาตรการป้องกันอันตรายที่ผู้บริโภคอาจได้รับจากการบริโภคอาหาร เพื่อให้กระบวนการผลิตมีความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

1.2 เกษตรกรควรเปิดใจรับองค์ความรู้ และรูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่โดยให้องค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมช่วยสนับสนุนเพื่อสามารถลดข้อจำกัดในด้านเงินทุน ข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ต้องใช้ในการปรับปรุงกระบวนการผลิต จากปัญหาและอุปสรรคจากการวิจัยนี้ทำให้เห็นว่า หากกลุ่มเกษตรกร

ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ จำเป็นต้องได้รับองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านมาตรฐานการผลิต ด้านสุขอนามัยและมาตรฐานการผลิตอาหารปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่าย ด้านการเงินและการจัดทำบัญชี โดยพึงพ้องค์กรภายนอกเข้ามาช่วยในด้าน การให้ความรู้ เทคโนโลยี มาตรฐานการผลิต การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีมาตรฐานที่สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

1.3 จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้พบว่า เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ด้านการตลาด การขายสินค้า และการแสวงหาช่องทางการขายสินค้า ทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ โดยเฉพาะการตลาดในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่กำลังเป็นที่นิยมและกลายเป็นช่องทางหลักสำคัญอีกช่องทางหนึ่งในปัจจุบัน การศึกษาเพิ่มพูนความรู้ทางการตลาด และการขายสินค้าโดยเฉพาะในช่องทางออนไลน์ จะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าที่ผลิตได้ส่งตรงไปยังผู้บริโภคเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

ควรทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านการตลาดและการขายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่พัฒนาแล้วในการวิจัยนี้ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการดำเนินการตลาดที่เหมาะสม ช่วยให้เกษตรกรทราบถึงแนวทางในการจำหน่ายสินค้า และเป็นต้นแบบในการพัฒนาด้านการตลาดและการขายให้กับชุมชนเกษตรอื่นในพื้นที่ต่อไป

References

- Bunsin, O. (2014). Guidelines to create production oriented enterprise for community enterprises in the industrial sector. *Silpakorn University Journal*, 10(1), 1572-1589. [in Thai]
- Chantavanich, S. (2011). *Qualitative research methods* (19th ed.). Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Hutanuwatr, N. (2008). *SWOT: Community business strategic planning* (7th ed.). Ratchathani University Printing House. [in Thai]
- Krisri, D. (2011). *Concept and theory of human potential*. Travel booklet.

- Maneetorn, S. (2019). Ways to develop Doi-Whan coffee products, Doi Saket District, Thap Saket Sub-district, for commercial and public benefits under the ASEAN Economic Community (AEC). *Journal of Management Science Review of Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University*, 21(2), 97-106. [in Thai]
- Suksomgasem, R. (2016). *The study of factors contributing to the community strength: Case study of Pakkret Municipality Nonthaburi* [Master's thesis]. Thammasat University. [in Thai]
- Sura, K. (2008). *Learning management to increase potential of human resources for upgrading the economy and society of rural and urban communities Chiang Mai Province* (Research report). Chiangmai Rajabhat University. [in Thai]
- Waterman, R. (2012). *7S model*. Blogspot. <http://adisonx.blogspot.com/2012/10/7s-model.html> [in Thai]



Name and Surname: Peemaphon Maneetorn
Highest Education: Master of Business Administration,
Maejo University
Affiliation: Chiangmai Rajabhat University
Field of Expertise: Management